

מדריך לציבור: מתי מסתיימת שנת השמיטה במטבח שלך?

קדושת שביעית בסל ירקות של שמינית

לגדול הינם מיבול נכרי שאינן בכלל איסור ספיחין כלל, אבל הם בקדושת שביעית.

רגע, אם הם מנכרי שאינם בכלל איסור ספיחין, אז גם אינם בכלל קדושת שביעית והם חייבים במעשר?

הגר"י אפרתי: "ירקות שנגמרו מלאכתן ביד נכרי אינם חייבים במעשר בין אם זה בשביעית או בשמינית או בחמישית... אמנם לשאלתך, לעניין קדושת שביעית של ספיחי מוצאי שביעית, כבר הזכרנו שמרן בעל החזון איש כתב שגם הגדל אצל נכרי או בדברים שאין עליהם איסור ספיחין, כיוון שיש מין כזה שנאסר אצל ישראל אז חל דין קדושת שביעית על כל המינים גם בירקות של נכרי כאמור עד שיהא בכדי שיעשו או עד חנוכה."

עד לחנוכה

"אולי נסכם את הדברים, נכנסנו לחנות הירקות, איך עלינו להתייחס אליהם, כקדושת שביעית, והאם חייבים במעשר?"

הגר"י אפרתי: "יש בעונה זו שלושה סוגי ירקות ואלו הן:

- א) ירקות שנזרעו ונלקטו בשביעית ואוחסנו בקיור, אלו אם גדלו בשדה יהודי אסורין לעולם.
- ב) ירקות שנזרעו בשביעית או בשמינית ונלקטו בשמינית, אבל עבר זמן בכדי שיעשו, שכבר ניתן לזרוע בשמינית מאותו מין אפילו חלק, אלו מותרין ואינם בקדושת שביעית כלל (למעט המחמירים על זרע בשביעית על ידי יהודי שהם צריכים להמתין שיהיו רוב הירקות מזרע שמינית). והמועדים מפורטים בלוחות השמיטה של המכון ובית המדרש.
- ג) ירקות שנזרעו בשביעית (נכרי) ונלקטו בשמינית ולא עבר זמן בכדי שיעשו, אלו קדושים בקדושת שביעית, אסורים בסחורה וצריכים לאכלם בקדושת שביעית כבשנת השמיטה עצמה. כל זאת עד מועד חנוכה שאז כולם מותרין."

"ולכן עלינו להמשיך ולקנות תוצרת רק מחנות שתחת וועדת השמיטה. כאשר נכנסים לחנות שתחת וועדת השמיטה, אזי כאמור ירקות הממהרים לגדול וכבר יש ממין זה בכדי שיעשו (בהתאם ללוח המתפרסם), אין בהם איסור קדושת שביעית כלל. שאר ירקות הינם אמנם מיבול נכרי, אך אנו נוהגים בהם קדושת שביעית. כמובן כל זה עד מועד החנוכה, מאז ואילך כל הירקות הינם ללא דין קדושת שביעית."

מה באשר ל"ביעור"?

הגר"י אפרתי: "לזה אין תאריך כולל שכן שיטות האחסון יצרו תאריכים שונים ומגוונים. זה ילווה אותנו לאורך כל השנה ויש לעקוב אחר הפרסומים בכל זמן וזמן וכמו שפורסם בלוח הביעור של המכון ובית המדרש. הירקות הטריים שנלקטים בשמינית אף שיש בהם קדושה בתקופה זו - פטורים למעשה מביעור (הסבר מפורט פורסם בהודעה לציבור שפורסמה בשבוע האחרון)."

שיתקיים בנו "נאכל מפריה ונשבע מטובה ונברך עליה בקדושה ובטהרה" - יישר כוח.

מה קורה במוצאי שביעית בחנות הירקות, האם ייתכן שבמדפים הצבעוניים עדיין יש ירקות שיש עליהם קדושת שביעית? מתי הוא התאריך שקדושת השביעית פוקעת? ואיך זה שעדיין יש קדושת שביעית בירקות שנלקטו בשמינית? הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א ראש בית המדרש להלכה - הנושא כמדריך לשאלות הצבור

שברור שנלקטו בשמינית, גם אם התחילו לגדול בשביעית, אינן בקדושת שביעית כלל."

בכדי שיעשה

"אבל", ממשיך הגר"י אפרתי שליט"א, "ישנו דין דרבנן שנקרא 'ספיחי ירק היוצא לשמינית' האוסר ירקות שנלקטו בשמינית כל זמן שעדיין לא עבר זמן שמאפשר לזרוע את הירקות האלו וללקטם בשמינית עצמה. איסור זה נועד להרחיק את העבריינים שלא ילקטו בסוף שביעית ויאחסנו במחסנים למכרם בשמינית כאילו נלקטו בשמינית, לכן גזרו שירקות מותרים לאכילה רק כאשר עבר מספיק זמן שיכולים לזרוע ירקות חדשים וללקט בשמינית, שאז תולים שהיות ויש בידו למכור בהיתר לא יבוא וימכור באיסור. תנאי זה נקרא בלשון חז"ל 'בכדי שיעשה'. אמנם בשביל זה מספיק שחלק מאותו זן ירק כבר יכול להספיק למהר ולגדול, זה מתיר את כל המין, גם את אלו שנזרעו בשביעית, ולכן הירקות הידועים שחלק מהם ממהר לגדול, הרי הם מותרים מיד בכדי שיעשה, ואין בהם שום צד של קדושת שביעית."

"איסור זה של 'ספיחי שביעית בשמינית' הוא אך ורק עד חנוכה. בהגיע מועד החנוכה, הותרו כל הירקות ואין בהם דין 'ספיחי שביעית בשמינית' גם אם נלקטו קודם חנוכה. נסביר בדרך פשוטה, חז"ל לא ראו צורך לגזור אפילו על ירקות שמשך גידולם יותר משלושה חדשים כי עד חנוכה יש מספיק תוצרת שבאה בהיתר."

"החידוש הגדול שמרן בעל החזון איש 'צוק'ל הוסיף, שדין זה אינו רק בגדר איסור אכילה בלבד, אלא חכמים הוסיפו ואמרו שלירקות היוצאים לשמינית יש קדושת שביעית אפילו בשדות שאין בהן איסור ספיחין, ולכן התוצרת החקלאית הטריה שמגיעה כעת לחנויות של וועדת השמיטה היא ברובה אמנם מיבול נכרי שאין בהן איסור ספיחין, אבל לפי מרן החזון איש יש לנהוג בה קדושת שביעית."

הסתייגות אחת, מבקש הגר"י אפרתי שליט"א להוסיף. "אם יש צד שנזרעו בשביעית עצמה, אלו המחמירים שנזרעו בשביעית אסור באכילה גם אם נלקט בשמינית, יש להם להזהר עד שרוב הירקות מאותו הזן יהיו מזרע שמינית. אמנם רבים מקילים אחרי חנוכה באיסור זה (יעוין 'ישא יוסף ח"ה סי' קט"ו אות ה')."

"חייבים לשים לב, דברינו אמורים לגבי תוצרת טרייה אבל יש ירקות שנלקטו בשביעית עצמה ואוחסנו, אלו אסורין באיסור ספיחין לעולם, ולכן צריך לקנות בחנויות של וועדת השמיטה שהם דואגים שלא יהיו ירקות כאלו שנזרעו בשביעית עצמה, אלא מיבול נכרי כפי שנלקחו במשך שנת השמיטה."

נבקש לשאול למעשה, אם כך איך בכלל יש ירקות בשוק הרי אינם בכדי שיעשו ועדיין לא חנוכה? ...

הגר"י אפרתי: "ישנן ירקות (טריים) שכבר עבר זמן בכדי שיעשו, כמו מלפפונים, קישואים, חסה, צנון, כי הם ממהרים לגדול. שאר ירקות שמאחרים

מאת א. אברמוביץ

הירקות איבדו לפי שעה את זוהרם, אמנם חלקם מטוב ארץ ישראל, חשיבות לכשעצמה, אבל אין להם כבר לכאורה את נור השמיטה, כי שנת שמינית זה מקרוב באה. כיצד ייתכן איפה שעדיין עלינו לנהוג בחלק מהירקות שנלקטו בשמינית בקדושת שנת השבע?

תהייה זו היא נחלת רבים, ותעיד על כך העובדה דלהלן:

השבוע התקשר אברך ירא שמים ובר אוריין אל בית המדרש וביקש לדבר עם הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א. כשנענה, שאל: אתמול נכנס לחנות שאינה בהשגחת הכשרות שתחת הגר"י אפרתי שליט"א. לתדהמתו שמע מהמשגיח המייד צג כשרות נכבדה וגדולה, דבר תמוה מאד. על כן ברצונו לשאול האם ראוי להתלונן על המשגיח הנ"ל בפני האחראים עליו, או שמא הוא יגרום למתלונן עוול שלא כדין.

"כששאלתי את המשגיח אם הירקות מעושרים, שכן הירקות נזרעו ונלקטו בשנת השמינית וחייבים במעשר? לתדהמתי הוא אמר לי שהירקות האלו הם פטורים ממעשר. נדהמתי, הרי בתר לקיטה אזלינן, וירקות שמינית הן. לא, טען בנחרצות המשגיח, אם היינו מביאים ירקות שהן חייבים במעשר היו אלו גם אסורין באכילה". עד כאן המעשה, הפונה ביקש לדעת האם עליו להתלונן על כך, הרי הוא מכשיל את הציבור בטבל וודאי? ...

"השבתי לו" - מספר לנו הגר"י אפרתי שליט"א, "שלא רק שאין לו להתלונן על המשגיח אלא שהלה אכן צודק. אבל הדבר מוכיח שישנם רבים שלא מודעים למה שכלול במושג 'מוצאי שביעית' שהוא עולם הלכתי שלם בפני עצמו."

אולי נשאל ראשית באשר לתאריך הקובע, מתי בעצם השביעית נוטשת את השדה לחלוטין, על כל המשתמע מכך?

הגר"י אפרתי: "היה עלי להשיב על גוף השאלה ואעשה זאת בהמשך, אך אבקש להקדים כאן הקדמה קצרה, שנוגעת גם לשאלה זו, כפי שמענו ולמדנו ממורי ורבי מרן הגר"י אלישיב זצוק"ל שבכל ענייני השביעית המרא דשמעתא הוא מרן בעל החזון איש זיע"א ועל פיו יישק כל דבר, ועל כן תהא התשובה כאן על פי הוראתו הברורה (הגם שיש חולקים בדבר)."

שהיא...

הגר"י אפרתי: "ראש השנה של שמינית הוא א' בתשרי, הוא התאריך מהתורה בו השביעית מסיימת את קדושתה מהשדה מגידולי האילן ומגידולי ירקות (כמובן שאין מדובר בפירות שחנטו בשביעית שהם נותרו בקדושת שביעית, או תבואה שגדלה בשדה יהודי והביאה שליש בשביעית שאסורה באיסור ספיחין) ולכן מעיקר הדין כל מה שקשור לפירות שחנטו לאחר א' תשרי או ירקות שלוקטו לאחר א' תשרי ותבואה שהביאה שליש לאחר א' תשרי הרי הם ללא קדושת שביעית כלל. נמצא שמהתורה ירקות